

UCHWAŁA Z DNIA 26 LISTOPADA 2003 R.

I KZP 32/03

Użyte w art. 300 § 2 k.k. określenie „orzeczenia sądu lub innego organu państwowego” nie jest ograniczone tylko do orzeczeń dotyczących wierzytelności wynikających ze stosunku prawnego, którego jedną ze stron jest podmiot obrotu gospodarczego.

*Przewodniczący: sędzia SN P. Hofmański.*

*Sędziowie SN: A. Deptuła, M. Sokołowski (sprawozdawca).*

*Zastępca Prokuratora Generalnego: R. A. Stefański.*

Sąd Najwyższy w sprawie Henryka B., po rozpoznaniu przekazanego na podstawie art. 441 § 1 k.p.k. przez Sąd Okręgowy w K., postanowieniem z dnia 30 lipca 2003 r., zagadnienia prawnego wymagającego zasadniczej wykładni ustawy:

„Czy orzeczeniem sądu lub innego organu państwowego - w rozumieniu art. 300 § 2 k.k. - będzie każde rozstrzygnięcie (niezależnie od jego nazwy) w sprawie indywidualnej w postępowaniu cywilnym, administracyjnym, karnym lub innym prowadzonym na podstawie przepisów ustawy, które nadaje się do wykonania w drodze egzekucji, a którego stronami są wierzyciel (wierzyciele) i dłużnik (dłużnicy) czy też będzie to wyłącznie rozstrzygnięcie w sprawach związanych z obrotem gospodarczym, w szczególności takich, w których wierzyciel i dłużnik mają przymiot profesjonalnego uczestnika tego obrotu, tj. są podmiotami gospodarczymi lub osobami zatrudnionymi przez ten podmiot?”

u c h w a l i ł udzielić odpowiedzi j a k w y ż e j .

## U Z A S A D N I E N I E

Przedstawione zagadnienie prawne powstało w następującej sytuacji procesowej:

Henryk B. oskarżony był o to, że w lutym i marcu 2002 r., w celu udaremnienia wykonania orzeczenia Sądu Rejonowego w C., usunął i ukrył betoniarkę zajętą i oddaną mu pod dozór przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w W., to jest o przestępstwo określone w art. 300 § 2 k.k.

Sąd Rejonowy w W. ustalił, że oskarżony orzeczeniem Kolegium do Spraw Wykroczeń został skazany na karę grzywny w kwocie 600 zł i obciążony kosztami postępowania w kwocie 12 zł, a Sąd Rejonowy w C. nadał temu orzeczeniu klauzulę wykonalności. Postępowanie egzekucyjne na mocy tego tytułu wykonawczego prowadził komornik sądowy i w jego toku zajął betoniarkę stanowiącą własność oskarżonego oddając mu ją pod dozór. Oskarżony wywiózł betoniarkę, odmówił podania gdzie ona się znajduje, co w konsekwencji doprowadziło do umorzenia egzekucji jako bezskutecznej.

Przy takich ustaleniach Sąd Rejonowy w W., wyrokiem z dnia 15 stycznia 2003 r. uniewinnił oskarżonego uznając, że jego czyn nie wyczerpuje znamion przestępstwa określonego w art. 300 § 2 k.k., bowiem przepis ten penalizuje tylko udaremnienie wykonania orzeczeń dotyczących wierzytelności związanych z obrotem gospodarczym.

Prokurator zaskarżył ten wyrok apelacją, zarzucając obrazę prawa materialnego przez błędną wykładnię art. 300 § 2 k.k.

Sąd Okręgowy w K., rozpoznając apelację, uznał, że wyłoniło się zagadnienie prawne wymagające zasadniczej wykładni ustawy, a to ustalenia zakresu pojęcia „orzeczenie sądu lub innego organu państwowego” użytego w art. 300 § 2 k.k., z uwagi na prezentowaną w literaturze (powoływanej przez Sąd Okręgowy) różnicę poglądów w tej kwestii i brak utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przepis art. 300 § 2 k.k. wskazuje, że ustawodawca ograniczył krąg podmiotów przestępstwa stypizowanego w tym przepisie do dłużników działających na szkodę „swojego wierzyciela”. Brzmienie interpretowanego przepisu nie daje natomiast podstaw do przyjęcia, że zakres kryminalizacji opisanych w nim zachowań ograniczony został do udaremniania, bądź uszczuplania zaspokożenia wiarygodności tylko pewnego rodzaju – a to powstałych w obrocie gospodarczym.

Powstaje więc pytanie czy uzasadnione jest, dla wyjaśnienia treści tego przepisu, posłużenie się nie tylko wykładnią językową, lecz także innymi regułami wykładni, co może doprowadzić do odmiennego rozstrzygnięcia. Zdaniem Sądu Najwyższego, w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę, na to pytanie należy odpowiedzieć negatywnie z następujących względów.

Przepis art. 300 k.k. zamieszczony został w Rozdziale XXXVI „Przestępstwa przeciwko obrotowi gospodarczemu”, a nie w Rozdziale XXX „Przestępstwa przeciwko wymiarowi sprawiedliwości”. Stąd w literaturze wyciągany jest wniosek, że zgodnie z tytułem Rozdziału XXXVI Kodeksu karnego rodzajowym przedmiotem ochrony przepisów art. 300 § 1 – 3 k.k. jest bezpieczeństwo obrotu gospodarczego, a zatem przepisy te nie udzielają ochrony roszczeniom wierzycieli nie związanym z obrotem gospodarczym (por. J. Majewski – glosa do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 20 listopada 2000 r., I KZP 31/2000, OSP 2001, z. 5, s. 251).

Nie jest to jednak argument wystarczający do zawężenia stosowania art. 300 § 2 k.k. W Rozdziale XXXVI Kodeksu karnego zamieszczone są przepisy, których rodzajowym przedmiotem ochrony nie jest wyłącznie bezpieczeństwo obrotu gospodarczego (np. art. 299 § 1 k.k.). W tej kwestii podzielić należy stanowisko zaprezentowane w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 26 września 2002 r., I KZP 25/02 (OSNKW 2002 z. 11-12 poz. 94), zgodnie z którym przepis art. 306 k.k. (zamieszczony w tym samym Rozdziale) dotyczy także działań w nim opisanych, nie związanych z obrotem gospodarczym. Podobnie należy przyjąć, że jakkolwiek obrót gospodarczy stanowi podstawowy przedmiot ochrony przepisu art. 300 § 2 k.k. (co spowodowało zamieszczenie go w Rozdziale XXXVI Kodeksu karnego), to jednak nie ogranicza się tylko do niego.

Dalszym argumentem za ograniczeniem stosowania przepisów art. 300 § 1 – 3 k.k. do wierzytelności związanych z obrotem gospodarczym – według zwolenników takiego poglądu – jest zasada subsydiarności prawa karnego, nakazująca rezygnację z posługiwania się sankcją karną tam, gdzie wystarczające są środki właściwe innym dziedzinom prawa. Rozciągnięcie stosowania tego przepisu na działania dłużników nie związane z obrotem gospodarczym rozszerzałoby granice kryminalizacji ponad konieczność (por. J. Majewski *op. cit.*). Przy wykładni art. 300 § 2 k.k. argumentacja taka nie jest trafna. Nie da się racjonalnie uzasadnić, że możliwość wyegzekwowania wierzytelności podmiotów gospodarczych wymaga ochrony prawa karnego, a ochrony takiej nie wymagają wierzytelności z innych tytułów, np. alimentacyjne, czy odszkodowawcze z czynów niedozwolonych (uszkodzenia ciała, kradzieży, oszustwa itp.).

Przepis art. 300 § 2 k.k. zastąpił trzy poprzednio obowiązujące przepisy, a to: art. 258 k.k. z 1969 r. „Kto w celu udaremnienia wykonania orzeczenia sądu lub innego organu państwowego usuwa, ukrywa, zbywa lub obciąża albo uszkadza mienie zajęte lub zagrożone zajęciem”, zamiesz-

czony w Rozdziale XXXIII „Przestępstwa przeciwko wymiarowi sprawiedliwości” oraz zawarte w ustawie z dnia 12 października 1994 r. o ochronie obrotu gospodarczego i zmianie niektórych przepisów prawa karnego (Dz. U. Nr 126 poz. 615) art. 6 § 2: „Kto w celu udaremnienia wykonania, związanego z działalnością gospodarczą, orzeczenia sądu lub innego organu państwowego dopuszcza się czynu określonego w § 1 w stosunku do mienia zajętego lub zagrożonego zajęciem” oraz art. 6 § 3: „Jeżeli czynem określonym w § 1 lub 2 wyrządzona została szkoda wielu wierzycielom”.

Zauważyć należy, że omawiane rozbieżności w doktrynie powstały przy wykładni art. 6 § 1 – 3 ustawy o ochronie obrotu gospodarczego. Porównanie brzmienia przepisu art. 6 § 2 tej ustawy i jego odpowiednika – art. 300 § 2 k.k. wskazuje na bardzo istotną różnicę. W art. 300 § 2 k.k. nie ma ograniczenia do orzeczeń „związanych z działalnością” gospodarczą. Pominięcie tego zwrotu stanowi istotną wskazówkę, że przepis ten zastępuje nie tylko art. 6 § 2 ustawy, ale także art. 258 k.k. z 1969 r., i w związku z tym jego stosowanie nie jest ograniczone tylko do wierzytelności związanych z obrotem gospodarczym. Daje to też podstawę do przyjęcia, iż poglądy ograniczające stosowanie art. 6 § 2 ustawy o obrocie gospodarczym (oczywiste wobec jego wyraźnego brzmienia) nie są już aktualne w odniesieniu do art. 300 § 2 k.k.

Za takim stanowiskiem przemawia też uważna lektura poglądów J. Majewskiego zamieszczonych w Komentarzu do Kodeksu karnego pod redakcją A. Zolla (Kraków 1999, t. III), które zdaniem Sądu Okręgowego przemawiają za zawężającą wykładnią art. 300 § 2 k.k., a w istocie jest odwrotnie. Autor ten stwierdza: „W istocie typ czynu zabronionego zawarty w art. 300 § 2 łączy w jedno zachowania się karalne dotąd na podstawie aż trzech różnych przepisów, a mianowicie art. 258 k.k. z 1969 r. oraz art. 6 § 2 i art. 6 § 3 w zw. z § 2 ustawy o ochronie obrotu gospodarczego”, dalej „Oznacza to, że udaremnienie wykonania orzeczenia nie związanego z

działalnością gospodarczą zagrożone będzie surowiej niż dotąd” (str. 368 i 369 teza 3) oraz „Artykuł 300 § 2 chroni dwa różne dobra prawne prawidłowość (pewność) obrotu gospodarczego oraz powagę orzeczeń organów państwowych”.

Sąd Najwyższy w pełni podziela taką wykładnię. Prowadzi ona także do wniosku, że przedmiot ochrony przepisu art. 300 § 2 k.k. może być odmienny od przedmiotu ochrony przepisu art. 300 § 1 k.k., którego określenie nadal budzi kontrowersje. Dla rozstrzygnięcia zagadnienia prawnego przedstawionego Sądowi Najwyższemu w niniejszej sprawie nie ma zatem decydującego znaczenia wykładnia art. 300 § 1 k.k. zawarta w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 20 listopada 2000 r., I KZP 31/00 (OSNKW 2001, z. 1-2, poz. 5), jak i polemika co do jej trafności.